

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ

КРИВАНИЧ МАРИНА ВІКТОРІВНА

УДК [005.332.4:005.21]:339.54

**ОЦІНКА ТА ВИБІР КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ КОКСОХІМІЧНОЇ
ІНЖИНІРИНГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Науково-дослідному центрі індустріальних проблем розвитку НАН України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Хаустова Вікторія Євгенівна,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України,
старший науковий співробітник відділу інноваційного розвитку та конкурентоспроможності

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Булєєв Іван Петрович,
Інститут економіки промисловості НАН України,
завідувач відділу проблем економіки підприємств

доктор економічних наук, професор
Піддубна Людмила Іванівна,
Харківський національний економічний університет,
професор кафедри економіки та оцінки майна підприємств

Захист відбудеться «21» червня 2013 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, Д 64.251.01 у Науково-дослідному центрі індустріальних проблем розвитку НАН України за адресою: 61022, м. Харків, площа Свободи, 5, Держпром, 7 під`їзд, 8 поверх.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України за адресою: 60122, м. Харків, площа Свободи, 5, Держпром, 7 під`їзд, 8 поверх.

Автореферат розісланий «20» травня 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. М. Красносова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Гірничо-металургійний комплекс (ГМК) є одним із провідних секторів економіки України, питома вага якого складає більш ніж 25 % у промисловому виробництві країни та більш ніж 30 % у загальному обсязі валютних надходжень. Коксохімічна галузь – важлива складова цього комплексу. За обсягом випуску коксу – 19 млн т. на рік – Україна посідає п'яте місце в світі.

Розвиток коксохімічної галузі неможливий без впровадження новітніх технологій та обладнання, що потребує її модернізації, яка неможлива без відповідного рівня конкурентоспроможності проектних рішень інжинірингових організацій. Крім того, експорт інжинірингових послуг є важливим фактором забезпечення як валютних надходжень у країну, так і її зовнішньоекономічної безпеки. Щоб перемагати на зовнішніх ринках, вітчизняні коксохімічні інжинірингові організації повинні мати конкурентні переваги, які б відповідали конкурентним факторам успіху на цих ринках.

Проблемами забезпечення конкурентоспроможності підприємств і організацій займалася ціла низка зарубіжних і вітчизняних вчених, таких як І. Ансофф, Дж. Бейн, С. Брю, К. Макконел, Ф. Найт, М. Портер, А. Дж. Стрікланд, А. Томпсон, Ф. Хайєк, Е. Чамберлін, Й. Шумпетер, а також Г. Азоев, І. Булеєв, А. Воронкова, А. Градов, П. Забелін, Ю. Іванов, М. Кизим, М. Книш, В. Немцов, Л. Піддубна, О. Тищенко, Р. Фатхудінов, О. Юданов та ін.

Однак, стосовно коксохімічних інжинірингових організацій, слід зазначити, що проблеми оцінки їх конкурентоспроможності, вибору конкурентної стратегії на зовнішніх ринках у роботах вчених детально не розглядалися. У той же час без вирішення цих проблем ефективно конкурувати на зовнішніх ринках вітчизняні коксохімічні інжинірингові організації не здатні.

Враховуючи вищевикладене, тема дисертаційної роботи є актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана згідно з планами наукових досліджень Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку (НДЦ ІПР) НАН України. У наступних темах особисто здобувачем зроблено такі доробки: «Дослідження перспектив і визначення стратегічних напрямів розвитку ДП «Гипрококс: світовий і національний аспекти» (ДР № 0108U006733) – запропоновано методичний підхід до оцінки міжнародної конкурентоспроможності коксохімічних інжинірингових організацій та вибору конкурентної стратегії на зовнішніх ринках; «Дослідження тенденцій розвитку ринку інжинірингових послуг для коксохімії в Бразилії та оцінка перспектив інституту «Гипрококс» на ньому» (ДР №0109U004545) – розроблено методичні положення з оцінки привабливості ринків коксохімічних інжинірингових послуг в основних країнах-виробниках коксу; «Дослідження тенденцій розвитку коксохімічного виробництва в Україні в 2007 – 2010 рр.» (ДР №0111U009047) –

проаналізовано стан і тенденції розвитку коксохімічного виробництва в країні і оцінено його вплив на вітчизняний ринок коксохімічних інжинірингових послуг.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування і розробка методичних рекомендацій з оцінки міжнародної конкурентоспроможності коксохімічної інжинірингової організації та вибору її конкурентної стратегії на зовнішніх ринках.

Для досягнення поставленої мети в дисертації поставлені наступні завдання:

- визначити стан і тенденції розвитку світового коксохімічного виробництва;

- удосконалити методичний підхід до оцінки міжнародної конкурентоспроможності та конкурентоспроможності на національних ринках коксохімічних інжинірингових послуг провідних коксохімічних інжинірингових організацій;

- виділити особливості розвитку коксохімічного виробництва в Україні і розвинути методичні положення з вибору зовнішніх ринків діяльності коксохімічної інжинірингової організації;

- оцінити стан світового і вітчизняного ринків коксохімічних і інжинірингових послуг та запропонувати методичний підхід до вибору конкурентних стратегій коксохімічної інжинірингової організації на зовнішніх ринках її діяльності;

- уточнити сутність поняття «міжнародна конкурентоспроможність» коксохімічної інжинірингової організації;

- здійснити класифікацію конкурентних переваг коксохімічних інжинірингових організацій.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення міжнародної конкурентоспроможності коксохімічної інжинірингової організації.

Предметом дослідження є теоретико-методичне забезпечення оцінки міжнародної конкурентоспроможності коксохімічної інжинірингової організації і вибір її конкурентної стратегії на зовнішніх ринках.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дисертаційної роботи складає сукупність методів та прийомів наукового дослідження, використання яких обумовлено поставленою метою і завданнями з їх досягнення. При цьому були використані такі методи емпіричного і теоретичного дослідження: синтезу та аналізу – для дослідження стану та динаміки розвитку світової та вітчизняної коксохімічної промисловості й ринку її інжинірингових послуг; узагальнення – для інтегральної оцінки привабливості ринку коксохімічних інжинірингових послуг; контент-аналізу – для уточнення сутності поняття «міжнародна конкурентоспроможність» інжинірингової організації; структурно-логічного підходу – для оцінки міжнародної конкурентоспроможності та конкурентоспроможності послуг на ринках коксохімічних інжинірингових послуг основних країн-виробників коксу

провідних коксохімічних інжинірингових організацій; експертного опитування – для ідентифікації конкурентних переваг провідних коксохімічних інжинірингових організацій і конкурентних факторів успіху на національних ринках коксохімічних інжинірингових послуг; матричний підхід – для вибору конкурентних стратегій коксохімічних інжинірингових організацій на зовнішніх ринках їх функціонування та ін.

Наукова новизна отриманих результатів. Отримані в процесі дослідження наукові результати мають різний ступінь новизни і в сукупності вирішують важливе наукове завдання з оцінки міжнародної конкурентоспроможності та вибору конкурентної стратегії коксохімічної інжинірингової організації на зовнішніх ринках.

Серед одержаних наукових результатів такі:

дістали подальшого розвитку:

- методичний підхід до оцінки міжнародної конкурентоспроможності і конкурентоспроможності на національних ринках коксохімічних інжинірингових послуг коксохімічних інжинірингових організацій, який, на відміну від існуючих, ураховує специфіку інжинірингової діяльності і ґрунтується на співставленні конкурентних переваг і конкурентних факторів успіху на відповідних ринках, що дає можливість визначити як зовнішні ринки діяльності коксохімічної інжинірингової організації, так і напрямки підвищення її конкурентоспроможності;

- методичні положення з вибору зовнішніх ринків діяльності коксохімічної інжинірингової організації, які, на відміну від існуючих, здійснюються на основі матричного позиціонування останньої в площині «конкурентоспроможність організації – привабливість ринку», що забезпечує обґрунтованість вибору ринків конкурентної боротьби;

- методичний підхід до вибору конкурентних стратегій коксохімічної інжинірингової організації на зовнішніх ринках її діяльності, який, на відміну від існуючих, визначає поведінку та напрями підвищення конкурентоспроможності через придбання нових конкурентних переваг, які б відповідали конкурентним факторам успіху на відповідних національних ринках коксохімічних інжинірингових послуг;

удосконалено:

- сутність поняття «міжнародна конкурентоспроможність» коксохімічної інжинірингової організації, яке, на відміну від існуючих, ураховує специфіку інжинірингової діяльності, що у подальшому дозволяє здійснити оцінку цього явища на національних ринках коксохімічних інжинірингових послуг;

- класифікацію конкурентних переваг коксохімічних інжинірингових організацій, яка, на відміну від існуючих, спирається на ознаки, обумовлені: рівнем науково-практичних рішень у проектах, маркетинговою діяльністю, організаційними можливостями та статусно-іміджевим положенням, що у

подальшому дає можливість оцінити конкурентоспроможність коксохімічних інжинірингових організацій;

– методичний підхід до інтегральної оцінки привабливості ринку коксохімічних інжинірингових послуг у країнах світу, які, на відміну від існуючих, ураховують наступні фактори, що впливають як на національні коксохімічні виробництва, так і ринок їх інжинірингових послуг: динаміку коксохімічного виробництва, наявність виробничих потужностей, завантаження виробничих потужностей і середній вік коксових батарей, що дає можливість, наряду з оцінкою конкурентоспроможності коксохімічної інжинірингової організації, здійснювати вибір зовнішніх цільових ринків її діяльності.

Практичне значення отриманих результатів. Основні наукові положення дисертації доведено до рівня методичних розробок, що дозволяє використовувати їх у практичній діяльності коксохімічної інжинірингової організації при оцінці її міжнародної конкурентоспроможності та вибору конкурентної стратегії на зовнішніх цільових ринках її діяльності.

Запропоновані в дисертації висновки й практичні рекомендації впроваджені в діяльності ДП «Гипрококс» (довідка № 03-06 / 825 від 17.12.2012 р.), а також ДП «Українського державного науково-дослідного вуглехімічного інституту» (довідка № 02 / 947 від 06.11.2012 р.).

Апробація результатів роботи. Основні положення дисертаційної роботи доповідались і обговорювались на міжнародній науково-практичній конференції «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики» (Харків, 2011 р.), 5-й міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем» (Харків, 2013 р.), IX міжнародній науково-практичній конференції «Ключові воприси в современната наука – 2013» (Софія, 2013).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковані в 9 наукових працях, у тому числі в 1 колективній монографії, 5 статтях у спеціалізованих наукових виданнях, 3 – в інших наукових виданнях. Загальний обсяг публікацій складає 3,86 ум. друк. арк., з них авторові належить 3,62 ум. друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних літературних джерел із 248 найменувань та додатків. Робота містить 34 таблиці, 26 рисунків, 3 додатки. Обсяг основного тексту дисертації становить 141 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, проаналізовано стан проблеми, яка потребує вирішення, сформульовані мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, визначена наукова новизна, показано практичне значення отриманих наукових результатів.

У першому розділі – «Аналіз динаміки світового та вітчизняного коксохімічного виробництва та ринку його інжинірингових послуг» – досліджено стан і тенденції розвитку світового коксохімічного виробництва, визначено особливості розвитку коксохімічного виробництва в Україні, проаналізовано світовий і вітчизняний ринки коксохімічних інжинірингових послуг (КІП).

Стан і тенденції розвитку світового ринку КІП визначаються попитом з боку світового коксохімічного виробництва та пропозиціями провідних світових коксохімічних інжинірингових організацій (КІО).

Основними об'єктами попиту та пропозицій на світовому ринку КІП є проекти з будівництва, реконструкції та капітального ремонту коксохімічних підприємств або їх окремих об'єктів.

Проведене у роботі дослідження свідчить, що на попит на ринках КІП основних країн-виробників коксу в першу чергу впливають такі фактори: динаміка виробництва коксу, наявні виробничі потужності, завантаження виробничих потужностей і середній вік коксових батарей.

Аналіз динаміки світового виробництва коксу свідчить про збільшення його обсягів у 2001 – 2011 рр. на 187,7 %, яке в першу чергу було забезпечено завдяки діяльності китайських виробників – зростання на 319,9 %. При цьому для інших основних країн-виробників коксу було характерно збільшення обсягів випуску продукції лише на 110,4 %. У той же час по неосновним країнам-виробникам коксу спостерігалось скорочення виробництва коксу на 7,9 %.

Основним фактором забезпечення світового приросту виробництва коксу, а, відповідно, зростання КІП, було збільшення виробничих потужностей на 166,2 %. Збільшення виробничих потужностей світової коксохімічної галузі протягом 2001 – 2011 рр. відбувалося в першу чергу в Китаї – на 243,4 % і групі інших основних країн-виробників коксу – на 112,1 %. У той же час у групі неосновних країн-виробників коксу спостерігалось зменшення виробничих потужностей – на 113,2 %.

Одним із факторів, який забезпечив зростання світового виробництва коксу та ринку КІП, є збільшення інтенсивності використання виробничих потужностей. У цілому в світовій коксохімічній галузі в 2001 – 2011 рр. спостерігалась тенденція до зростання коефіцієнта використання виробничих потужностей на 112,8 %. У Китаї за аналізований період цей показник збільшився на 131,9 %, у групі неосновних країн-виробників коксу – на 112,6 %. У той же час по групі інших основних країн-виробників коксу спостерігалось зменшення коефіцієнту використання виробничих потужностей – на 8,4 %.

Значний вплив на ринок КІП має строк експлуатації коксових батарей. Динаміка цього показника за 2001 – 2011 рр. свідчить про тенденцію до старіння коксових батарей у цілому в світі – на 3,4 роки і перевищення двадцятилітнього

нормативного строку їх експлуатації більш як на 5 років. Найбільший середній строк експлуатації коксових батарей спостерігався в Японії – 35,8 років, США – 34,9 років, Бразилії – 26,1 роки; а найменшій – у Польщі – 12,9 років, Південній Кореї – 16,9 років та Німеччині – 18,4 років.

У 2001 – 2011 рр. в Україні динаміка виробництва коксу складала 105,6 %, при збільшенні виробничих потужностей – на 101,5 % і коефіцієнту їх використання – на 102,9 %. За цей же час в країні відбулося старіння коксових батарей з 19,1 років до 21,4 роки.

Разом з тим, коксохімічна галузь України має специфічні риси, які впливають на її стан і розвиток: наявність повного виробничого циклу виготовлення металургійної продукції; експортна орієнтованість національного виробництва металургійної продукції; належність більшості коксохімічних підприємств і виробництв певним фінансово-промисловим групам (ФПГ); невідповідність якості вітчизняного коксу вимогам світових стандартів через низьку якість сировинної бази (коксового вугілля).

Пропозицію на світовому ринку КІП визначають шість провідних КІО: ДП«Гипрококс» (Україна), Uhde (Німеччина), Viuro projektow (Польща), HUTNI PROJEKT (Чехія), ACRE (Китай), Meson (Індія).

Наведені провідні КІО мають різний потенціал, що визначає їх місце на світовому ринку КІП і рівень конкурентної боротьби на національних ринках, які мають свою специфіку.

У роботі за допомогою середньозваженої здійснено інтегральну оцінку привабливості для КІП основних країн-виробників коксу (табл. 1).

Таблиця 1

Інтегральна оцінка привабливості для КІП основних країн-виробників коксу

Країна	Часткові показники								Інтегральний показник	
	Динаміка виробництва коксу		Виробничі потужності		Завантаження виробничих потужностей		Середній вік коксових батарей			
	%	Ранг	Млн. т.	Ранг	Значення	Ранг	Років	Ранг	Значення	Ранг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Китай	130,6	1	460,5	1	0,91	2	18,0	8	0,841	1
Японія	97,7	7	37,5	2	0,87	3-4	35,8	1	0,665	2
США	95,4	9	16,7	7	0,85	6-7	34,9	2	0,638	3
Бразилія	122,4	3	11,4	8	0,86	5	26,1	3	0,621	4
П. Корея	149,5	2	17,0	6	0,87	3-4	16,9	9	0,609	5
Росія	96,9	8	36,1	3	0,85	6-7	22,8	4	0,567	6
Німеччина	94,1	10	8,7	10	0,92	1	18,4	7	0,535	7
Індія	111,4	4	32,7	4	0,65	10	19,7	6	0,527	8
Україна	97,9	6	26,9	5	0,70	9	21,4	5	0,513	9
Польща	100,4	5	10,9	9	0,84	8	12,9	10	0,486	10

Як видно з даних табл. 1, найбільш привабливими для КІП основними країнами-виробниками коксу є: Китай, Японія, США, Бразилія, а найменш – Польща та Україна.

У **другому розділі** – «Теоретико-методичні аспекти оцінки міжнародної конкурентоспроможності коксохімічної інжинірингової організації» – уточнено сутність поняття «міжнародна конкурентоспроможність» КІО, запропоновано модель формування її конкурентоспроможності, розроблено методичний підхід до оцінки міжнародної конкурентоспроможності КІО, визначено конкурентні переваги (КП) провідних КІО та конкурентні фактори успіху (КФУ) на ринках КІП основних країн-виробників коксу.

У сучасній економічній теорії термін «конкурентоспроможність» використовується для визначення специфічного поняття, яке притаманне суб'єктам економічних відносин і в умовах конкуренції забезпечує умови його успішного функціонування.

У зв'язку з відсутністю в науковій літературі більш конкретного поняття «міжнародна конкурентоспроможність» КІО, у роботі для його визначення за допомогою контент-аналізу досліджено компонентний склад більш загального поняття «конкурентоспроможність підприємства», а також особливості конкурентної боротьби суперників на ринку КІП. Такий підхід дозволив сформулювати поняття «міжнародна конкурентоспроможність» КІО як здатності її досягати успіху в конкурентній боротьбі на національних ринках спеціалізованих інжинірингових послуг за умови, що КП, які вона має, відповідають КФУ ринків, на яких вона діє. Модель формування конкурентоспроможності інжинірингової організації наведено на рис. 1.

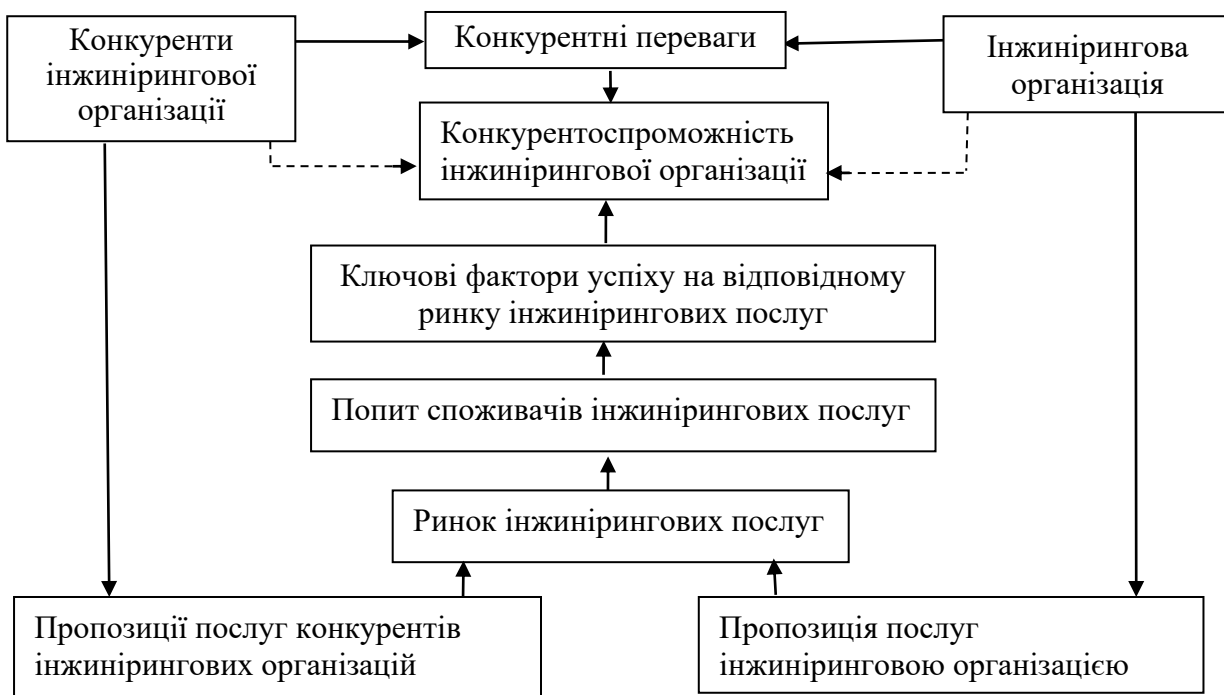

Рис. 1. Модель формування конкурентоспроможності інжинірингової організації

Методичний підхід до оцінки міжнародної конкурентоспроможності і конкурентоспроможності на національних ринках КПП КІО включає такі етапи:

1. Ідентифікація КП відповідної КІО.
2. Ідентифікація КФУ на ринках КПП основних країн-виробників коксу.
3. Ідентифікація КП відповідної КІО, які відповідають КФУ на ринках основних країн-виробників коксу.
4. Оцінка конкурентоспроможності відповідної КІО на ринках основних країн-виробників коксу.
5. Оцінка міжнародної конкурентоспроможності відповідної КІО.

Міжнародна конкурентоспроможність КІО розраховується за допомогою інтегрального показника за формулою:

$$K_{Mi} = \sum_{j=1}^n a_j K_{ij} ,$$

де K_{Mi} – інтегральний показник міжнародної конкурентоспроможності i -ої КІО;

a_j – питома вага j -ої країни в загальному випуску основних країн-виробників коксу;

n – кількість основних країн-виробників коксу;

K_{ij} – комплексний показник конкурентоспроможності i -ої КІО в j -ій основній країні-виробнику коксу. Розраховується за формулою:

$$K_{ij} = 0.7 \frac{КП_i^{КФУ_j}}{КФУ_j} + 0.3 \frac{КП_i^o}{КП^o} ,$$

де $КП_i^{КФУ_j}$ – кількість КП i -ої КІО, що відповідають КФУ в j -ій основній країні-виробнику коксу;

$КФУ_j$ – кількість КФУ на ринку КПП в j -ій основній країні-виробнику коксу;

$КП_i^o$ – кількість КП i -ої КІО, що не відповідають КФУ в j -ій основній країні-виробнику коксу;

$КП^o$ – кількість основних КП, які можуть мати провідні КІО;

0,7 і 0,3 – коефіцієнти важливості відповідних складових комплексного показника конкурентоспроможності КІО, визначені згідно з правилом «золотого перетину».

Як загальний перелік, так і ідентифікація КП відповідних провідних КІО, а також КФУ національних ринків КПП визначено експертним методом.

Експертами було ідентифіковано перелік КП провідних КІО, які можна класифікувати за наступними ознаками, що обумовлені: рівнем науково-технічних рішень у проектах, маркетинговою діяльністю, організаційними можливостями, статусно-іміджевим положенням (рис. 2).

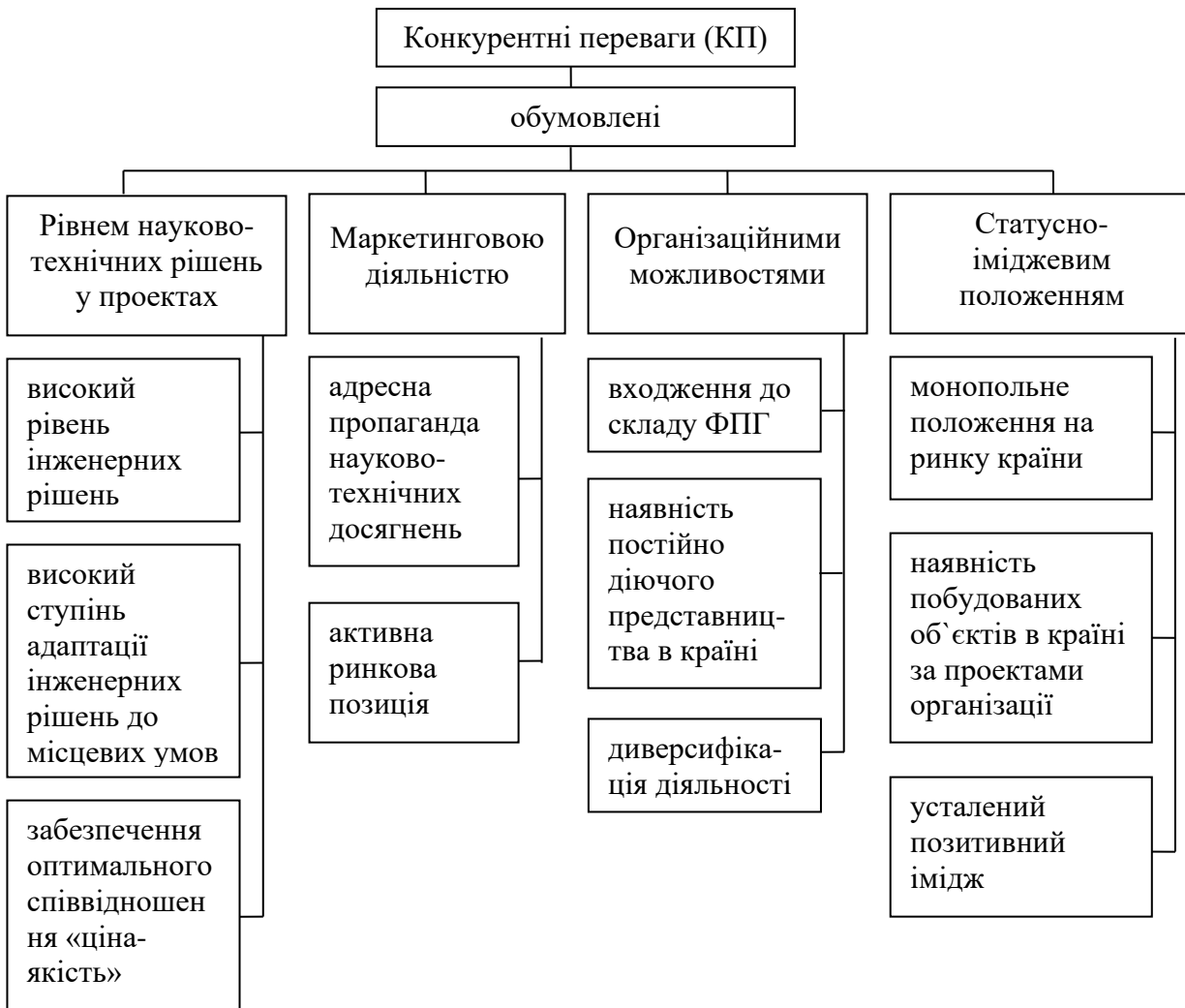

Рис. 2. Класифікація конкурентних переваг провідних коксохімічних інжинірингових організацій

Згідно із запропонованим методичним підходом у роботі була здійснена оцінка міжнародної конкурентоспроможності і конкурентоспроможності на національних ринках КІП провідних КІО в основних країнах-виробниках коксу (табл. 2).

Отримані розрахунки дають підставу стверджувати, що вітчизняна КІО ДП «Гипрококс» має найвищі значення показників конкурентоспроможності на ринках КІП України, Росії, Бразилії, Індії та Китаю. У той же час вона поступається німецькій Uhde на ринках КІП США, Німеччини, Японії та Південної Кореї. Загалом міжнародна конкурентоспроможність ДП «Гипрококс», з урахуванням масштабів ринків КІП основних країн-виробників коксу, вища, аніж в інших провідних КІО.

Отримані результати оцінки міжнародної конкурентоспроможності провідних КІО є основою для визначення зовнішніх ринків їх діяльності та вибору напрямів підвищення конкурентоспроможності.

**Оцінка міжнародної конкурентоспроможності та конкурентоспроможності
на національних ринках КІП провідних КІО в основних країнах-
виробниках коксу**

Країна	Питома вага країни у загальному виробництві коксу основних країн, %	Комплексні показники конкурентоспроможності КІО					
		Гипрококс (Україна)	Uhde (Німеччина)	Biuro Projektov (Польща)	Hutni Projekt (Чехія)	ACRE (Китай)	Meson (Індія)
1	2	3	4	5	6	7	8
Україна	3,2	0,7545	0,3932	0,3773	0,3773	0,4318	0,4045
Росія	5,3	0,7545	0,3932	0,3773	0,3773	0,4318	0,4045
США	2,5	0,3114	0,8364	0,2295	0,2295	0,2841	0,2568
Німеччина	1,4	0,3114	0,8364	0,2295	0,2295	0,2841	0,2568
Японія	6,4	0,3114	0,8364	0,2295	0,2295	0,2841	0,2568
П. Корея	2,5	0,3114	0,8364	0,2295	0,2295	0,2841	0,2568
Польща	1,6	0,6068	0,6886	0,3773	0,3773	0,2841	0,2568
Бразилія	1,8	0,7545	0,5250	0,5250	0,5250	0,5795	0,5523
Індія	3,7	0,7545	0,5409	0,5250	0,5250	0,2841	0,5523
Китай	71,6	0,7545	0,5409	0,5250	0,5250	0,5795	0,4045
Інтегральний показник міжнародної конкурентоспроможності КІО		0,7656	0,5682	0,4722	0,4722	0,5137	0,3847

У третьому розділі – «Вибір конкурентної стратегії і напрямів підвищення міжнародної конкурентоспроможності інжинірингової організації» – запропоновано методичні положення з вибору зовнішніх цільових ринків діяльності КІО, розглянуто теоретичні аспекти вибору конкурентної стратегії КІО на зовнішніх ринках, обґрунтовано напрями підвищення конкурентоспроможності ДП «Гипрококс».

Національні ринки КІП різняться за ступенем привабливості та рівнем конкурентної боротьби. У зв'язку з цим для кожної КІО виникає задача вибору зовнішніх ринків для своєї діяльності.

Проведене у роботі дослідження дає підставу стверджувати, що одним із ефективних інструментів вибору зовнішніх ринків для діяльності КІО є матричний підхід.

У роботі запропоновано матрицю вибору зовнішніх ринків для діяльності КІО у площині «конкурентоспроможність організації – привабливість ринку країни».

Для ДП «Гипрококс» така матриця має наступний вигляд (рис. 3).

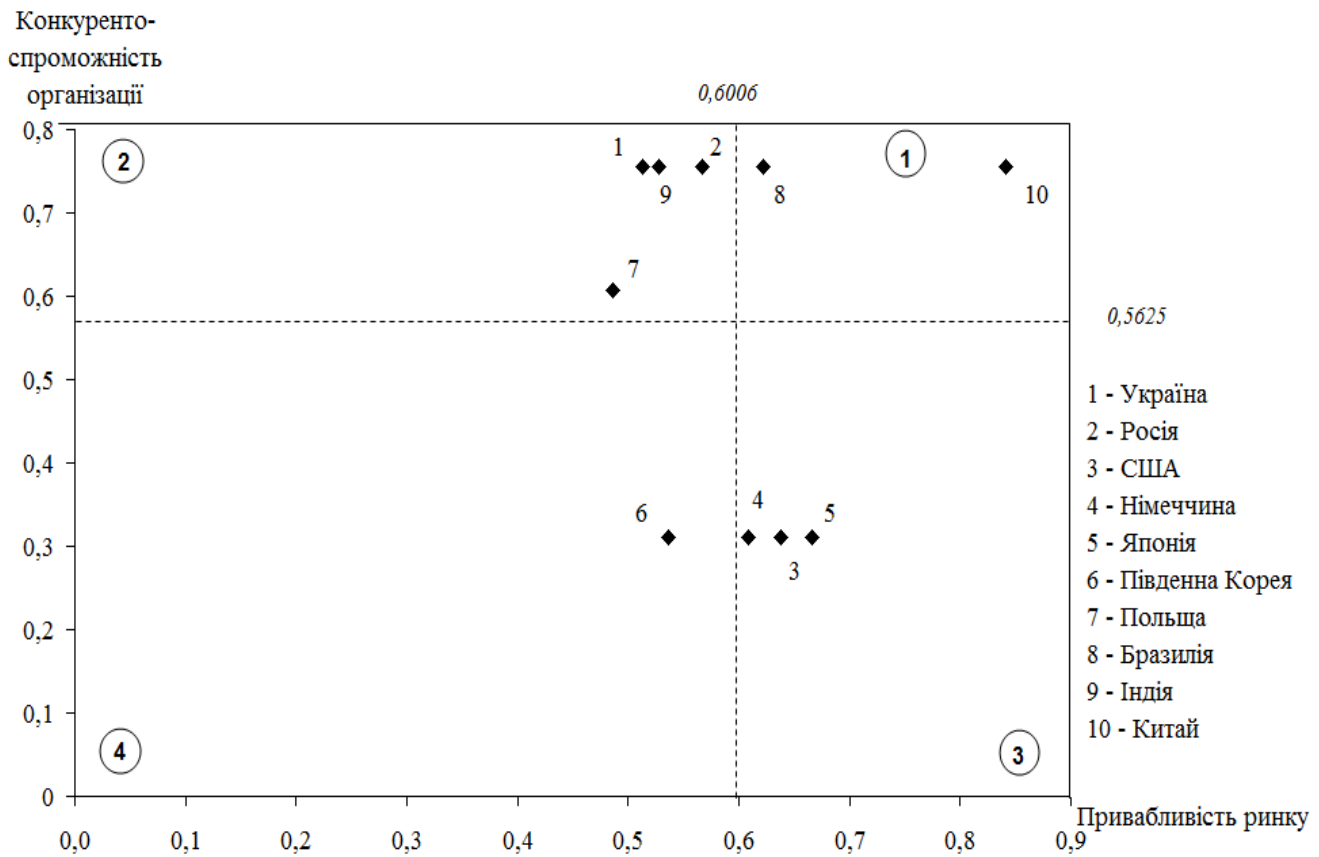

Рис. 3. Матриця вибору зовнішніх ринків для діяльності ДП «Гипрококс»

Згідно з матрицею, найбільш привабливими для діяльності ДП «Гипрококс» є ринки КІП Китаю (10) та Бразилії (8) (квадрант 1). Не менш привабливими для ДП «Гипрококс», але діяльність на яких КІО потрібно посилювати за рахунок підвищення її конкурентоспроможності, є ринки КІП Німеччини (4), США (3), Японії (5) (квадрант 3). Менш привабливими, але такими, які ДП «Гипрококс» не потрібно залишати, є ринки КІП України (1), Росії (2), Польщі (7) та Індії (9) (квадрант 2). Непривабливим ринком КІП для ДП «Гипрококс» є ринок Південної Кореї (6) (квадрант 4).

Важливою складовою діяльності КІО на зовнішніх ринках є вибір її конкурентної стратегії. У роботі запропоновано методичний підхід до вибору конкурентної стратегії КІО, який визначає поведінку останньої в залежності від привабливості того чи іншого зовнішнього ринку. Для ДП «Гипрококс» цей вибір має наступний вигляд (табл. 3).

Зважаючи на вищенаведене, можна констатувати, що діяльність ДП «Гипрококс» має спиратися на такі види конкурентних стратегій:

- захисту позиції – на ринках КІП України, Росії, Індії;
- збереження позиції – на ринках КІП Китаю, Бразилії, Польщі;
- посилення позиції – на ринках КІП США, Німеччини, Японії;
- ухід з ринку – на ринку КІП Південної Кореї.

Продовження табл. 4

1	2	3	4	5	6	7
6. Наявність побудованих об'єктів у країні за проектами організації	+	+	+	+	+	+
7. Усталений позитивний імідж	-	-	-	-	-	-
8. Високий рівень інженерних рішень	-	-	-	-	-	-

Таким чином, ДП «Гипрококс» на ринку КІП України, Індії та Китаю не потребує придбання КІП. Щоб посилити свою конкурентоспроможність на ринках цих країн, вітчизняні КІО мають придбати другорядні КІП, які є у наявності у конкурентів, але які не відповідають КФУ на відповідних національних ринках КІП.

На ринках КІП Німеччини та США ДП «Гипрококс» потребує придбання наступних КІП: досягнення високого рівня інженерних рішень у проектах, набуття усталеного позитивного іміджу, відкриття постійно діючого представництва в країні.

На ринках КІП Польщі ДП «Гипрококс» потребує придбання такого КІП, як набуття усталеного позитивного іміджу.

Таким чином, запропонований вище підхід дозволяє конкретизувати напрями підвищення конкурентоспроможності КІО на відповідних національних ринках КІП з метою реалізації визначеної конкурентної стратегії.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе наукове завдання з оцінки конкурентоспроможності коксохімічної інжинірингової організації та вибору її конкурентних стратегій на зовнішніх ринках.

Проведене в роботі дослідження дозволило отримати цілу низку взаємопов'язаних наукових і практичних результатів теоретичного та емпіричного рівнів.

На теоретичному рівні в роботі отримано такі наукові результати:

1. Доведено, що оцінка міжнародної конкурентоспроможності та конкурентоспроможності на національних ринках КІП КІО має здійснюватися шляхом співставлення КІП останніх з КФУ на відповідних ринках.

2. Обґрунтовано на основі матричного позиціонування в площині «конкурентоспроможність організацій – привабливість ринку» положення з вибору зовнішніх ринків діяльності КІП.

3. Запропоновано вибір конкурентних стратегій КІО на зовнішніх ринках їх діяльності здійснювати з урахуванням поведінки та напрямків підвищення конкурентоспроможності через придбання нових КП, які б відповідали КФУ на відповідних національних ринках КІП.

4. Уточнено сутність поняття «міжнародна конкурентоспроможність» інжинірингової організації за рахунок урахування специфіки інжинірингової діяльності.

5. Здійснено класифікацію КІП за ознаками, які обумовлені: рівнем науково-практичних рішень у проектах, маркетинговою діяльністю, організаційними можливостями та статусно-іміджевим положенням організації.

6. Доведено, що оцінку привабливості ринку коксохімічних інжинірингових послуг країн світу необхідно здійснювати, враховуючі наступні фактори, що впливають як на національні коксохімічні виробництва, так і ринок їх інжинірингових послуг: динаміку коксохімічного виробництва, наявність виробничих потужностей, завантаження виробничих потужностей і середній вік коксових батарей.

На емпіричному рівні в роботі одержано такі наукові результати:

1. Визначено, що світова коксохімічна галузь у 2001 – 2011 рр. розвивалася динамічно, про що свідчить її зростання за аналізований період на 187,7 %. У першу чергу світове зростання було забезпечено китайськими виробниками коксу – на 319,9 %. При цьому інші основні країни-виробники коксу збільшили обсяги випуску продукції лише на 110,4 %, а неосновні країни-виробники скоротили його на 7,9 %.

Основним фактором забезпечення світового зростання виробництва коксу було збільшення виробничих потужностей на 166,2 % за рахунок Китаю – на 243,4 % та групи інших основних країн-виробників коксу – на 112,1 %.

На зростання світового виробництва коксу вплинуло також збільшення інтенсивності використання виробничих потужностей на 112,8 %, в першу чергу за рахунок Китаю – на 131,9 %. При цьому в світі і в цих основних країнах-виробниках коксу, окрім Польщі, відбулося старіння коксових батарей.

2. Виявлено специфічні риси, які належать коксохімічній галузі України і впливають на ринок КІП країни. До них відносяться такі: наявність повного виробничого циклу виготовлення металургійної продукції, експортна орієнтованість національного виробництва металургійної продукції, належність більшості коксохімічних підприємств і виробників певним ФПП, невідповідність якості вітчизняного коксу вимогам світових стандартів через низьку якість сировинної бази (коксового вугілля).

3. Доведено, що найбільш привабливими ринками КІП є Китай, Японія та США, а найменш привабливими – Польщі. Попит на світовому ринку КІП задовольняється передусім шістьма КІО: Uhde (Німеччина), ДП «Гипрококс»

(Україна), Biuro projektow (Польща), HUTNI PROJEKT (Чехія), ACRE (Китай), Meson (Індія). Всі вони відрізняються наявністю певних КП, які відповідають КФУ на різних національних ринках КІП.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Криванич М. В. Теоретичні аспекти оцінки міжнародної конкурентоспроможності та вибору конкурентної стратегії коксохімічної інжинірингової організації / Хаустова В. Є., Криванич М. В. // Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики: Монографія / Під ред. Пономаренка В. С., Кизима М. О., Тищенко О. М. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – С. 34 – 47.

Особистий внесок автора: удосконалено сутність поняття «міжнародна конкурентоспроможність» коксохімічної інжинірингової організації, яке ураховує специфіку інжинірингової діяльності, що у подальшому дозволяє здійснити оцінку цього явища на національних ринках коксохімічних інжинірингових послуг.

Публікації у фахових виданнях

2. Криванич М. В. Оценка перспектив инжиниринговой компании на международном рынке профильных услуг (на примере инжиниринга коксохимического производства) / Криванич М. В. // Бизнес Информ. – 2009. – № 12. – С. 69 – 73

3. Криванич М. В. Стратегия повышения конкурентоспособности проектных решений института «Гипрококс» на мировом рынке инжиниринговых услуг. / Рудыка В. И., Криванич М. В. // Проблемы економіки. – 2009. – №3. – С. 46 – 52.

Особистий внесок автора: запропоновано методичний підхід до вибору конкурентних стратегій коксохімічної інжинірингової організації на зовнішніх ринках її діяльності.

4. Криванич М. В. Стратегическая техническая идея инжиниринговой организации и предпосылки ее реализации (на примере инжиниринга коксохимии) / Криванич М. В. // Бизнес Информ. – 2011. – № 7(2). – С. 58 – 60.

5. Криванич М. В. Оценка достаточности предпосылок для повышения международной конкурентоспособности инжиниринговой организации / Криванич М. В. // Бизнес Информ. – 2011. – № 8 – С. 184 – 187.

6. Криванич М. В. Міжнародний аспект при виборі конкурентної стратегії інжинірингової організації / Криванич М. В. // Моделювання регіональної економіки. – 2012. – №2 (20). – С. 391 – 401

Публікації в інших виданнях

7. Криванич М. В. Сравнительный анализ конкурентного потенциала инжиниринговых организаций / Криванич М. В. // Міжнар. наук.-практ. конф. «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики», тези допов. – Х., 2011. – С. 104 – 105.
8. Криванич М. В. Анализ предпосылок повышения конкурентоспособности инжиниринговой организации / Криванич М. В. // 5-та міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем», тези допов. – Х., 2013. - С. 254 – 258.
9. Криванич М. В. Аналіз сутності поняття «міжнародна конкурентоспроможність інжинірингової організації» / Криванич М. В. // ІХ міжнар. наук.-практ. конф. «Ключови вапроси в современната наука – 2013», тези допов. – Софія, 2013. – С. 62 – 64

АНОТАЦІЯ

Криванич М. В. Оцінка та вибір конкурентної стратегії коксохімічної інжинірингової організації на зовнішніх ринках. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, Харків, 2013.

Дисертація присвячена вирішенню науково-практичного завдання з обґрунтування і розробки методичних рекомендацій з оцінки конкурентоспроможності коксохімічної інжинірингової організації та вибору її конкурентної стратегії на зовнішніх ринках.

Досліджено стан і тенденції розвитку світового коксохімічного виробництва. Виділено особливості розвитку коксохімічного виробництва в Україні. Здійснено оцінку стану світового і вітчизняного ринків коксохімічних інжинірингових послуг.

Уточнено сутність поняття «міжнародна конкурентоспроможність» інжинірингової організації. Запропоновано методичний підхід до оцінки міжнародної конкурентоспроможності та конкурентоспроможності на національних ринках коксохімічних інжинірингових послуг коксохімічних інжинірингових організацій.

Розроблено методичні положення з вибору зовнішніх ринків діяльності коксохімічної інжинірингової організації, який здійснюється на основі матричного позиціонування. Запропоновано методичний підхід до вибору конкурентних стратегій коксохімічної інжинірингової організації на зовнішніх ринках її діяльності.

Розроблено методичні рекомендації з інтегральної оцінки привабливості ринку коксохімічних інжинірингових послуг у країнах світу, які враховують фактори, що впливають як на національні коксохімічні виробництва, так і ринок їх інжинірингових послуг. Здійснено на основі розробленого методичного підходу оцінку міжнародної конкурентоспроможності та конкурентоспроможності на національних ринках коксохімічних інжинірингових послуг провідних коксохімічних інжинірингових організацій.

Ключові слова: інжинірингова організація, міжнародна конкурентоспроможність організації, конкурентна стратегія організації, конкурентна перевага організації, конкурентні фактори успіху.

АННОТАЦІЯ

Криванич М. В. Оценка и выбор конкурентной стратегии коксохимической инжиниринговой организации на внешних рынках. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины, Харьков, 2013.

Диссертация посвящена решению научно-практической задачи обоснования и разработки методических рекомендаций по оценке конкурентоспособности коксохимической инжиниринговой организации и выбору ее конкурентной стратегии на внешних рынках.

Исследовано состояние и тенденции развития мирового коксохимического производства. Выделены особенности развития коксохимического производства в Украине. Проведена оценка состояния мирового и отечественного рынков коксохимических инжиниринговых услуг.

Уточнена сущность понятия «международная конкурентоспособность» инжиниринговой организации с учетом специфики инжиниринговой деятельности.

Предложен методический подход к оценке международной конкурентоспособности и конкурентоспособности на национальных рынках коксохимических инжиниринговых услуг коксохимических инжиниринговых организаций, учитывающий специфику инжиниринговой деятельности и основывающийся на сопоставлении конкурентных преимуществ и конкурентных факторов успеха на соответствующих рынках.

Разработаны методические положения по выбору внешних рынков деятельности коксохимической инжиниринговой организации, осуществляемые на основе матричного позиционирования последней в плоскости «конкурентоспособность организации – привлекательность рынка».

Предложен методический подход к выбору конкурентных стратегий

коксохимической инжиниринговой организации на внешних рынках деятельности, определяющий поведение и направления повышения ее конкурентоспособности через приобретение новых конкурентных преимуществ, соответствующих конкурентным факторам успеха на соответствующих национальных рынках коксохимических инжиниринговых услуг.

Осуществлена классификация коксохимических инжиниринговых услуг по признакам, обусловленных уровнем научно-практических решений в проектах, маркетинговой деятельностью, организационными возможностями и статусно-имиджевым положением.

Разработаны методические рекомендации по интегральной оценке привлекательности рынка коксохимических инжиниринговых услуг в странах мира, учитывающие факторы, влияющие как на национальные коксохимические производства, так и рынок их инжиниринговых услуг: динамику коксохимического производства, наличие производственных мощностей, загрузку производственных мощностей и возраст коксовых батарей.

На основе разработанного методического подхода проведена оценка международной конкурентоспособности и конкурентоспособности на национальных рынках коксохимических инжиниринговых услуг ведущих коксохимических инжиниринговых организаций. Определены внешние рынки деятельности отечественной коксохимической инжиниринговой организации ГП «Гипрококс» и осуществлен выбор конкурентной стратегии ее деятельности на этих рынках.

Ключевые слова: инжиниринговая организация, международная конкурентоспособность организации, конкурентная стратегия организации, конкурентное преимущество организации, конкурентные факторы успеха.

ANNOTATION

Kryvanych M. V. Assessment and selection of a competitive strategy of a by-product coke engineering organization in foreign markets. – Manuscript.

Thesis for a scientific degree of a candidate of sciences (Economics) by specialty 08.00.04 – economy and management of enterprises (by types of economic activity). – Research and Development Centre of Industrial Problems of Development of the National Academy of Sciences (NAS) of Ukraine, Kharkiv, 2013.

The thesis is devoted to solution of a scientific and practical task of substantiation and development of methodical recommendations on assessment of competitiveness of a by-product coke engineering organization and selection of its competitive strategy in foreign markets.

It studies the state and tendencies of development of the world by-product coke production. It marks specific features of development of the by-product coke production in Ukraine. It assesses the state of the world and domestic markets of the by-product coke engineering services.

It specifies the essence of the “international competitiveness” of an engineering organization concept. It offers a methodical approach to assessment of international competitiveness and competitiveness in national markets of the by-product coke engineering services of the by-product coke engineering organizations.

It develops methodical provisions on selection of foreign markets of activity of a by-product coke engineering organization, which is carried out on the basis of matrix positioning. It offers a methodical approach to selection of competitive strategies of a by-product coke engineering organization in foreign markets of its activity.

It develops methodical recommendations on integral assessment of attractiveness of the market of the by-product coke engineering services in the countries of the world, which take into account factors that influence both national by-product coke plants and the market of their engineering services. It uses the developed methodical approach to assess international competitiveness and competitiveness in national markets of the by-product coke engineering services of the leading by-product coke engineering organizations.

Key words: engineering company, international competitiveness of organization, organization's competitive strategy, organization's competitive advantage, competitive factors of success.

Підписано до друку 07.05.2013 р. Формат 60x90/16.
Обсяг 0,9 ум.-др. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № ____

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. А00№507350.
61003, м. Харків, пров. Соляниківський, 4.
Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96, (057) 700-53-51, 714-34-26.